

також у засобах реалізації концепту “РЕЛІГІЯ”, які умовно можна розподілити на дві групи: ідеалістично марковані (імена Бога, святі писання, біблійні персоналії, біблійні сюжети, лексеми, що позначають божественність, лексеми, що позначають духовність, лексеми, що представляють Ватикан, як втілення католицької віри, християнські ритуали та таїнства, посади та духовні звання, споруди для богослужінь та релігійних обрядів) та неідеалістично марковані (імена диявола, лексеми, що позначають гріховність; язичницькі елементи). У творі більш репрезентативним є ідеалістичний аспект.

Дослідження не є вичерпним і відкриває широкі **перспективи** подальших розвідок актуалізації концепту «РЕЛІГІЯ», розкривши точніше його дихотомійну та антагоністичну природу.

Література

Аскольдов С.А. Концепт и слово // Русская словесность: Антология / под ред. В.П.Нерознака. - М.: Academia, 1997, 267 с. Воркачев С.Г. Лингвоконцептология и межкультурная коммуникация: истоки и цели / С.Г. Воркачев // Филологические науки. - 2005. - №4. - 39 с. Кубрякова Е.С. Концепт // Кубрякова Е.С., Демьянков В.З. и др. Краткий словарь когнитивных терминов. - М., изд-во МГУ, 1996. С. 90-93. Попова З.Д., Стернин И.А. Когнитивная лингвистика. Монография. — Воронеж, 2006. — 226 с. Степанов, Ю.С. Константы: Словарь русской культуры: Изд. 2-е, испр. и доп [Текст] / Ю.С. Степанов. — М.: Академический проект, 2001 — 590 с. Телия В.Н. Русская фразеология: Семантический, прагматический, культурологический аспекты. — М., 1996. — 284 с. Философский энциклопедический словарь. / Гл. редакция: Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов. — М.: Сов. Энциклопедия, 1983. — 840 с.

УДК 811.111:316.346.2

ГОРЧЕНКО О. А.

(Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича)

ГЕНДЕРНА АСИМЕТРИЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРІВ ПИСЬМЕННИКІВ XVIII СТОЛІТТЯ)

Стаття присвячена дослідженню гендерної асиметрії на лексико-семантичному рівні в англійській художній літературі. Дослідження сутності гендерних особливостей людського мовлення, особливості форм, яких набуває жіноча та чоловіча мови є наразі надзвичайно актуальним.

Ключові слова: гендерна асиметрія, гендер, мова, мовлення.

Горченко О.А. Гендерная асимметрия в английской художественной литературе (на примере приведенных писателей XVIII века). Статья посвящена исследованию гендерной асимметрии на лексико-семантическом уровне в английской художественной литературе. Исследование сущности гендерных особенностей человеческой речи, особенности форм, которые приобретает женский и мужской язык является сейчас чрезвычайно актуальным.

Ключевые слова: гендерная асимметрия, гендер, язык, речь.

Horchenko O.A. Gender asymmetry in the English literature (based on the novels of the XVIIIth century writers). This study examines gender asymmetry in the lexico-semantic level in the English literature. The research the essence of gender-related particularities in human speech and particularities of the forms which female and male languages assume is of paramount importance at present.

Key words: gender asymmetry, gender, language, speech.

Принципи гендерних досліджень, що визнають соціальну й культурну обумовленість статі, дозволяють розглядати феномени мужності й жіночості як явища, що піддаються соціальній маніпуляції й моделюванню. Відповідно до цього існування мовної асиметрії в плані вербальної презентації осіб чоловічої й жіночої статей є важливою проблемою.

Предметом дослідження є гендерна асиметрія в англійській художній літературі **Об’єктом** дослідження є твори англійських письменників XVIII століття. У пропонованій статті ми маємо на меті здійснити аналіз гендерної асиметрії на лексичному рівні. Поставлена мета передбачає розв’язання таких **завдань**: простежити асиметрію в категоризації іменника, визначити особливості його вживання в структурі художнього тексту. Джерельною базою дослідження стали твори Daniel Defo "Roxolana"; Eliz Inchbald "A Simple Story"; Henry Fielding "Joseph Andrews"; Sarah Fielding "The Adventures of David Simple". **Актуальність** статті зумовлена тим, що досі не було здійснено ґрунтовного аналізу гендерного аспекту в англійській художній літературі (на прикладі творів англійських

письменників XVIII століття).

У статті зосереджено увагу на відтворенні жіночого та чоловічого типу мислення та мовлення. Ключовими для проведення дослідження є два поняття: асиметрія та гендер, тому доцільно розглянути поняття асиметрії. Щодо гендерних особливостей мови та мовлення Т. О. Дегтярьова зазначає таке: "Якщо говорити про гендерні відмінності, слід, перш за все, визначити поняття "гендер" та його відмінності від "статі". Гендер – це соціальна стать, яка синтезує культурні та біологічні компоненти в людині. На відміну від статі, яка є суто біологічною характеристикою, гендер охоплює більший спектр факторів. Стать стосується безпосередньо людини (тобто *homo sapiens*), тоді як гендер позначає особистість з усіма її психологічними та соціологічними складовими. Якщо мовна картина світу є своєрідною вербальною свідомістю, віддзеркаленою в знаках мови та реалізованою в мовленнєвій діяльності (тексті, дискурсі), то показники гендеру відбивають пізнання світу через призму чоловічої та жіночої свідомості" [Дегтярьова 2004, с.5].

Гендерні особливості жіночої та чоловічої мов та мовлення були предметом дослідження не лише вітчизняних, але й зарубіжних авторів, хоча у перекладознавчому контексті це питання є недостатньо висвітленим. У лінгвістичному аспекті гендерні відмінності мовлення аналізували Р. Лакофф, А. В. Скрипник, І. В. Кузнецова, Н. Б. Вахтін, В. Горбань, О. Побережна, Т. О. Дегтярьова та ін. Цікаву думку висловила Т. О. Дегтярьова: "Якщо мовна картина світу є своєрідною вербальною свідомістю, віддзеркаленою у знаках мови та реалізованою в мовленнєвій діяльності (тексті, дискурсі), то показники гендеру віддзеркалюють пізнання світу через призму чоловічої та жіночої свідомості. Загалом жінки вважаються говірками, але цей так званий "недолік" містить у собі велику кількість переваг. Жінки, на відміну від чоловіків, можуть одночасно виконувати декілька психологічних ролей під час розмови, їхня комунікативна поведінка гнучкіша за чоловічу. Жінки розуміють байдужість до вербального аспекту як "психологічну глухість" чоловіків. Насправді, чоловіки замкнуті в собі та бачать свою роль у житті у вирішенні глобальних питань та проблем. Це пояснює той факт, що їхнє мовлення відрізняється добре структурованою композицією та використанням коротких речень. Жінки ж, на відміну від представників сильної статі, ведуть зазвичай вільну бесіду з нечіткою композицією. Варто відзначити широке використання жінками повторів усіх видів. Слід зазначити, що повтори глибокоемфатичні. До того ж вони додають ритму та чіткості висловлюванню" [Дегтярьова 2004, с. 5].

Важливість урахування гендерного фактору при дослідженні людського мовлення також підкреслює І. В. Кузнецова: "Поняття гендеру в сучасних гуманітарних та соціальних науках в останні десятиліття набуло характеру знаковості. Західні лінгвісти доклали немало зусиль та насаги для висвітлення конкретних питань, пов'язаних з вивченням "чоловічої" та "жіночої" мов та виділенням ознак маскулінності та фемінінності, експлікованих у мовленні. Ці численні роботи, незважаючи на багатоаспектність об'єкту дослідження, включають одну спільну тезу: чоловіче мовлення фактично вважається нормою, а "жіноче" – більшим або меншим відхиленням від неї [Кузнецова 2014].

Розглядаючи специфіку прояву певних ознак у мовленні чоловічих та жіночих персонажів художніх творів, О. О. Антинеску та Г. С. Двинянінова приводять цікаві висновки, згідно з якими для жінок в цілому (у художніх творах другої половини XX століття) характерний досить високий ступінь частотності використання емоційно-забарвлених мовних засобів (фемінінна лексика, лексика окличного, вигукowego та емфатичного характеру), конструкцій, які зменшують категоричність висловлювання, та загальна правильність мовлення й консерватизм". Отже, жінки тяжіють більше до мовлення емоційно забарвленого та загалом правильного, тобто такого, яке дозволяє їм дати оцінку тому, про що вони говорять, при цьому піклуючись про суто формальну правильність (орфографічну, просодичну, граматичну) свого мовлення, що іноді призводить до перенавантаження власного дискурсу занадто вигадливими конструкціями, які виглядають та звучать неприродно, до того ж ускладнюють взаєморозуміння між співрозмовниками. Іноді тяжіння до "правильного" мовлення призводить до гіперкоректної граматики, коли

прагнення бути якомога правильнішою у своєму мовленні призводить до помилок ("під'їзджати" замість "під'їжджати").

Усі тенденції жіночих мови та мовлення доцільно відобразити структурно для кращого розуміння гендерних особливостей жіночого дискурсу. Так, Р. Лакофф дає таку характеристику жіночого варіанта мови у порівнянні з чоловічим:

1. жінки використовують більше "порожніх" оціночних прикметників (наприклад, "милий", "непоганий");
2. жінки використовують питальні форми там, де чоловіки надають перевагу стверджувальним ("було б непогано?", "це цікаво, чи не так?");
3. жінки частіше використовують форми ввічливості;
4. жінки частіше використовують форми, що виражають невпевненість ("мабуть", "певно", "мені здається", "може бути");
5. жінки частіше використовують підсилювачі ("чарівно", "так мило");
6. жінки частіше використовують гіперкоректну граматику [Лакофф 2000, с.245].

Отже, існують об'єктивні критерії виділення жіночої мови, яка виступає своєрідною опозицією до чоловічої, оскільки загальномовний дискурс побудований за андроцентричним принципом. Думку про існування жіночого та чоловічого варіантів мови підтверджує вітчизняний вчений А. В. Скрипник: "Дослідження різних лінгвістів на матеріалі різних мов показали, що існують чоловічі та жіночі варіанти мов, які характеризуються особливостями вимови, словотворчими ресурсами, граматичними формами, частотністю використання тих чи інших мовних засобів. Розрізняється оціночна характеристика гендерно-маркованої лексики, наприклад чоловічої та жіночої метафори у різних типах дискурсу" [Скрипник 2010, с.399].

Переваги у вживанні тих чи інших мовних засобів чоловіками і жінками в письмовій мові отримали назву чоловічого та жіночого стилів письма. Варто зазначити, що одним з піонерських досліджень у вітчизняній лінгвістиці в даній галузі була робота Т. Б. Крючкової [Крючкова 1975, с.187], що експериментально вивчала особливості чоловічої і жіночої російської письмової мови. Дослідницею було встановлено, що жінки вживали більше займенників і часток, у мові жінок також спостерігалася тенденція до більш частого використання часток «не» і «ні», а в чоловіків – до більш частого вживання іменників. Дослідження в цій же галузі, проведені Є. А. Горошко виявило, що чоловічій письмовій мові, у порівнянні її з жіночою, властиві наступні особливості [Горошко 1999, с.29].

Речення за своєю довжиною в середньому коротші за речення, які вживають жінки. Чоловічій мові притаманні граматичні помилки. Чоловіки у своїй мові вживають більше іменників і прикметників, і, у свою чергу, набагато менше дієслів і часток. Крім цього, чоловіки значно частіше використовували прикметники й іменники жіночого роду, тобто існувала явна орієнтація на використання слів, «протилежних» за родом. Переважали раціоналістичні оцінки. Емоційних і сенсорних оцінок у мові чоловіків менше, бо вони виділяли частіше естетичну, ніж етичну сторону предмета чи явища навколишньої дійсності. Саме чоловіки зображують світ і дійсність у більшій розмаїтості якісних характеристик, фарб і ознак, ніж це роблять жінки [Горошко 1999, с.30].

Для категоризації іменників ми застосували метод суцільної вибірки. За частотними характеристиками лексико-граматичного класу іменників (далі ЛГК) встановлено, що іменник у творі Даніеля Дефо складає 1570 словоформ, що складає 28,26% від загального корпусу. Другу позицію займає твір Генрі Філдінга – 1547, що становить 27,85% від загальної кількості лексичних одиниць. Третє місце займає твір Е.Інчболд – 1365, що складає 24,57% від загального показника. На останньому місці серед досліджуваної частотності іменника знаходиться твір Сари Філдінг – 1073, що становить лише 19,32%.

Можна стверджувати, що частота вживання іменників значно відрізняється у Даніеля Дефо та Генрі Філдінга, на відміну від представниць жіночої статі. Щодо представників маскулінного характеру, то переважають такі категорії вживання іменників як:

- назви країн та їх частини: *England, France, province, county*.

Наприклад, "I was born, as my friends told me, at the city of Poitiers, in the *province* or

county of Poitou in France, from whence I was brought to England by my parents, who fled for their religion about the year 1683, when the Protestants were banished from France by the cruelty of their persecutors" [Daniel Defoe 2008, с.2].

- звертання: *girl, boy, Madam, Gentleman, lady, dear*. "As to that, *madam*, you may depend," says Amy, "he expects to have you for his bedfellow tonight. I saw it plainly in his management all day, and at last he told you so too, as plain, I think, as he could." [Daniel Defoe 2008, с.40].

- назви професій: *merchant, sailor, housemaid, clergyman*. "What have we here, a *parson*?" "How, *sirrah*," says the justice, "do you go robbing in the dress of a *clergyman*?" [Henry Fielding 2004, с.148].

- членів сім'ї: *mother, Sister, Husband, Wife, Children, aunt*. "...or perhaps a greater to their *mother*, for such degeneracy is scarce credible" [Henry Fielding 2004, с.188].

- громадянські титули: *lord, prince, princess, guard, servant, king*. "The *Prince* took his leave of me the night before, for as he told me, he knew he should be met upon the road by several persons of quality, and perhaps by the *Princess* herself" [Daniel Defoe 2008, с.110].

- релігійна тематика: *Church, Christian, Protestant*. "How artfully doth the former, by insinuating that he escaped being promoted to the highest stations in *Church* and State, teach us a contempt of worldly grandeur!" [Henry Fielding 2004, с.28].

- основні національні цінності XVIII століття: *kindness, friendship, compassion, honour, tenderness, courage, charity, faith, knowledge*. "...yet she did not shew less kindness to the object of this vexatious circumstance..." [Elizabeth Inchbald 1820, с.34].

На відмінну від "чоловічої" мови, у творах Е. Інчболд та Сари Філдінг ми виокремлюємо ще дві категорії іменників:

- емоційного стану: *joy, despair, sadness, Happiness, Good-humour, anxiety, sobs, grief, love*. "...and he told her with the greatest *Joy*, that she had delivered him from the utmost *Despair* of ever meeting with any *Happiness* in this World [Sarah Fielding 2002, с.312]. Також спостерігаємо тенденцію передачі емоцій через опис зовнішності особистості, що зовсім не є характерним для чоловічої мови: "But though it broke in upon his words, it did not alter one *angry look* – his *eyes darted*, and his *lips trembled* with, indignation [Elizabeth Inchbald 1820, с.284] ; her *watchful Eyes* altho' we had never any otherwise than by our *Looks* disclosed it to each other found out the Secret of our Love [Sarah Fielding 2002, с.182].

- зображення основних етапів людського життя: *birth, death, marriage, engagement*. When the *engagement* was over, I was too impatient to acquaint you with his safety, to think then on gratifying him [Elizabeth Inchbald 1820, с.74]. "...whether or no you can bear to be the Cause of Isabelle's *Death*; for my Resolution is unalterably fixed, and it is not in the power of all Mankind to divert my Purpose" [Sarah Fielding 2002, с.192].

Висновок. Лексико-семантична категоризація іменника підтверджує наявність гендерної асиметрії в досліджуваних творах. Варто зазначити, що мова жінок багатша та більше тяжіє до оціночних форм, ніж чоловіча, в ній переважає ірраціональний елемент, відображається жіноча невпевненість щодо екстралінгвістичної дійсності, тобто шляхом ускладненої побудови власного дискурсу жінка намагається компенсувати свою невпевненість щодо екстралінгвістичних реалій, у той час як чоловік намагається бути лаконічнішим та тяжіє до передачі більш актуальної інформації. Жіноча мова є більш емотивною та деталізованою на відміну від чоловічої.

Порівняльний аналіз гендерного аспекту лексико-семантичних категорій у творах англійських письменників XIX – XXI століть є перспективним для подальшого дослідження.

Література

- Горошко Е. И. Особенности мужского и женского стиля письма / Е. И. Горошко // Гендерный фактор в языке и коммуникации. – Иваново, 1999. – С.28-41. Дегтярьова Т. О. Особливості жіночого мовлення в гендерному аспекті: (на матеріалі англійської, української та російської мов) [Текст] / Т.О. Дегтярьова // Вісник Сумського державного університету. Серія Філологічні науки. – 2004. – №1(60). Крючкова Т. Б. Некоторые экспериментальные исследования особенностей использования русского языка мужчиной и женщиной / Т. Б. Крючкова // Проблемы психолінгвістики. – М.,

1975. – С. 186-200. Кузнецова І. В. Особливості гендерної характеристики персонажів та гендерні характеристики автора. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/8700/1/%D0%93%D0%95%D0%9D%D0%94%D0%95%D0%A0.pdf> (дата звернення: 03.09.2014). Лакофф Р. Язык и место женщины / Робин Лакофф. – Гендерные исследования. Харьков, 2000, № 5 – С.245. Скрипник А. В. Гендерні особливості поезії Крістіни Пізанської. Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики: зб. наук.пр./ М–во освіти і науки України, Київ, нац. ун–т ім. Тараса Шевченка / відп. Ред. Н. М. Корбозерова. – К, 2002–2010. Вип. 18 / відп. Ред. Н.М. Корбозерова. – К, 2010. Defoe D. Roxana / Defoe Daniel [ed. John Mullan]; – Oxford.: 2008. – 358 p. – ISBN-13: 978-0199536740. Inchbald E. A Simple Story / Elizabeth Inchbald. – London.: 1820. – 300p. Fielding H. Joseph Andrews / Henry Fielding [ed. George Saintsbury]; – A Penn State Electronic Classics Series Publication.: 2004. – 334p. Fielding S. The Adventures of David Simple [Електронний ресурс] / Sarah Fielding. – Blackmask Online.: 2002. – 338 p. Режим доступу: <http://www.searchengine.org.uk/ebooks/26/67.pdf>.

УДК 811.111'373.7

ДЕРГУН Т.В.

(Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя)

ФУНКЦІЇ ІДИОМ В АНГЛОМОВНИХ ТРИФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ЖУРНАЛЬНИХ СТАТТЯХ: ЛІНГВОРИТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

В англomовних трифразеологічних журнальних статтях – текстах із трьома фразеологізмами – ФО включаються у композицію на формально-смысловому рівні, пов'язаному із абзацним і змістовим членуванням. З урахуванням розміщення ФО у композиційних блоках статей виокремлено три моделі їх уживання: подієва, подієво-композиційна і подієво-дискурсивна. За подієвої моделі ФО вміщуються у блоці головної події й інших залежних секціях; за подієво-композиційної моделі ФО розподіляються між блоками головної події і секціями, присвяченими іншим станам справ; за подієво-дискурсивної моделі одні ФО характеризують головну подію, а інші забезпечують зв'язність тексту. За подієвої і подієво-композиційної моделей ФО виконують функцію статусної характеристики осіб; за подієво-композиційної і подієво-дискурсивної моделей ФО реалізують функцію загальної характеристики ситуації.

Ключові слова: фразеологічна одиниця (ФО), трифразеологічна журнальна стаття, композиція, подієва модель, подієво-композиційна модель, подієво-дискурсивна модель.

Дергун Т.В. Функции идиом в англоязычных трифразеологических журнальных статьях: лингвориторический аспект. В англоязычных трифразеологических журнальных статьях – текстах с тремя фразеологизмами – ФЕ включаются в композицию на формально-смысловом уровне, связанном с абзацным и содержательным членением. С учётом размещения ФЕ в композиционных блоках выделены три модели их текстового употребления: событийная, событийно-композиционная и событийно-дискурсивная. При событийной модели ФЕ употребляются в блоке главного события и других зависимых блоках; при событийно-композиционной модели ФЕ распределяются между блоком главного события и секциями, описывающими другое положение дел; при событийно-дискурсивной модели одни ФЕ характеризуют главное событие, а другие обеспечивают связность текста. При событийной и событийно-композиционной моделях ФЕ выполняют функцию статусной характеристики людей; при событийно-композиционной и событийно-дискурсивной моделях ФЕ реализуют функцию общей характеристики ситуации.

Ключевые слова: фразеологическая единица (ФЕ), трифразеологическая журнальная статья, композиция, событийная модель, событийно-композиционная модель, событийно-дискурсивная модель.

Derhun T.V. Functions of Idioms in English Magazine Articles with Three Idioms: Linguistic Rhetorical Perspective.

In English magazine articles with three idioms, units under study are incorporated into the textual composition at formal semantic level connected with paragraph and semantic division. According to the use of idioms in the textual sections three patterns of idiom use are distinguished: event-based, compositional event-based and discursal event-based. The event-based pattern requires the use of idioms in the main event section and those related to it; compositional event-based pattern places idioms in the main event section and sections, describing previous or present state of things; the discursal event-based pattern divides idioms into those which characterize the main event and those which provide for cohesion. According to event-based and compositional event-based patterns idioms perform the function of status characteristics of individuals, and according to compositional event-based and discursal event-based patterns idioms carry out the function of general situational characteristics.

Keywords: idiom, magazine article with three idioms, composition, event-based pattern, compositional event-based pattern, discursal event-based pattern.

Розвиток сучасної лінгвориторики характеризується інтеграцією її категорій у лінгвістичні студії, що визначає вивчення текстових функцій фразеологічних одиниць (ФО) з урахуванням етапів канонічної риторичної моделі текстобудови, яка включає інвенцію як винайдення задуму; диспозицію, тобто послідовність викладу змісту; елокуцію, співвідносну з мовною орнаментациєю; запам'ятовування й відтворення [Безменова 1991, с. 22]. В англomовних журнальних текстах ФО, з одного боку, функціонують як інвентивно-елокутивні засоби, тобто вербалізують відібрані на стадії інвенції ідеї, а з іншого боку, забезпечують диспозицію окремих композиційних блоків. Тому мета цієї розвідки полягає у